

לעצור רוחות רעות וטללים רעים...

סח הגאון האדיר רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר זצוק"ל:

פעם אחת אמר לי רבנו יחזקאל אברמסקי זצוק"ל: אומר לך כוונה פשוטה בדברי הגמרא הקדושה שבנענועים של הלולב מוליך ומביא לארבע רוחות השמים כדי לעצור רוחות רעות וטללים רעים, איך זה נעצרים הרוחות הרעות והטללים הרעים ע"י הנענועים לארבע רוחות השמים?

אסביר לך: כשהוא מנענע בלולב לצד מזרח - הרי הוא מודה ומהלל ומשבח להקב"ה על כל הנסים והחסדים הטובים וההשפעות הטובות שהקב"ה משפיע ומטיב לעולמו מרוח מזרחית, וכן בשאר כל הרוחות. וההכרה בחסדי השי"ת ובנסיו וההודאה והשבח עליהם היא הזכות הגדולה ביותר שעל ידה אפשר לזכות לעצירת רוחות רעות וטללים רעים מכיווני הרוחות הללו ולהשפיע אך טוב וחסד לעולם מהשי"ת מקור כל הברכות וההשפעות והחסדים הטובים!

עונג יום טוב

יום היארצייט של אמו של הגה"ק מטשעביץ זצוק"ל חל בחול המועד סוכות. ונהג הרב מטשעביץ שלא לעבור לפני התיבה ביום זה, באמרו: היות והיום הוא יום טוב, אם כן, צריך לשמוע בעל תפילה שמתפלל יפה...

שמחת יום טוב

בספר "מעשה איש" מובא כי העיד ר"ח פריד: פעם במוצאי א' דיו"ט סוכות חיכנו לתפילת מעריב בבית מדרשו של מרן החזו"א זיע"א בגבעת רוקח, לפתע קפץ החזו"א מסוכתו שהיתה גבוהה מעט מהבית המדרש, והחל לשיר ולרקוד בדביקות, פניו בערו כאש, וכל הקהל הצטרף עמו בריקוד...

בחול המועד סוכות עלו תלמידים לסוכתו. מרן החזו"א זיע"א הסב על מיטתו ברוב חולשתו, וביקש מאחד הנוכחים לעשות "יום טוב". הלה פתח בניגון, וכל הקהל יחד עימו. לפתע, החל החזו"א לרקוד על המיטה בהתלהבות עצומה... לאחר הריקוד הסוער היה באפיסת כוחות, אשר העידה על מאמציו הרבים לקיים מצוות שמחת יו"ט.

"השם אורחותיו!" - שלא לגרום הפסד להמוכר

עוד שח הגאון האדיר רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר זצוק"ל: שמעתי בשם אחד מב"ב של רבנו בעל הקהילות יעקב זצוק"ל שסיפר שנכנס פעם רבנו לפני חג הסוכות למוכר לולבים, ובדק את כל הלולבים ולא מצא לולב כרצונו, וכבר יצא והלך לו מן החנות, ולפתע חזר לחנות, ושבו חיפש, והוציא לולב אחד, ושילם מחירו, והלך לדרכו.

בדרך הסביר לבן משפחתו: אם הייתי הולך מכאן בלי לולב, היה עלול ח"ו לצאת קול שהרב קניסתי לא מצא בחנות זו שום לולב כשר, ושבו לא ייכנס אף אחד לחנות, ונמצא אני גורם לו הפסד, ולכן קניתי לולב...

מצוה שבגופו

פעם סיפרו למרן הגרי"ז זיע"א אודות רב אחד חשוב, שהשתתף בטקס הסרת הלוח כשחנכו כביש גדול בעירו, והא בכבודו ובעצמו גזר את הסרטים כמנהג הגויים, והציגים המחקים אותם...

הגיב על כך מרן הגרי"ז: האם גם כשמסככים את הסוכה הולך אותו רב ומסכך בעצמו את הסוכה או שאת זה הוא משאיר לאחרים?!

קדושת הסוכה

מספרים על ה'סבא קדישא' הגה"צ רבי שלמה אליעזר אלפנדי זצוק"ל שאף על פי שהיה יכול לבנות סוכה יפה עם ארבעה דפנות, מכל מקום בכוונת תחילה היה בונה סוכה עם צרופים של הלכות, כגון דופן עקומה, לבד, ב' דפנות ושלישית טפה, וכדו'. **כאשר** נשאל הצדיק מדוע אינו בונה סוכה מושלמת ללא צרופים, ענה: כי ברצונו שכל מי

שיבוא לסוכה יתמה על צורתה וישאל על כשרותה, ומתוך כך ידברו בדברי תורה, ולא חלילה בדברים בטלים.

אבל כשהסוכה מושלמת ללא ספקות ומקושטת בקישוטים נאים, הרי שמאחר שאין ספק בכשרותה עלולים לדבר על דברי הנוי שבסוכה ושלאל כמה היה מחירים ומתוך כך יבואו לדבר דברים האסורים! ישמע חכם ויוסף לקח.

נוי סוכה

אף שמרן בעל ה"קהילות יעקב" זיע"א לא הרשה שיצלמו אותו, הרי שבסוכתו תלה תמונות של גדולי ישראל, כהגרי"א והח"ח, הגרי"ע והגרא"ב וסרמן, החזו"א והגרי"ז, זיע"א. **ופעם** הביט על תמונתו של מרן הגרי"ח מבריסק זיע"א ואמר: שר' חיים נראה כמזהיר ואומר "אותי לא יוכלו לרמות"...

כעין תדורו!

מרן בעל ה"קהילות יעקב" זיע"א שח כי סיפר פעם למרן החזו"א זיע"א על רב אחד שלא יצא מסוכתו כלל מרוב חשקו שלא להפסיד רגע של מצוה, ואמר על זה החזו"א: הרי זה כמו בית הסוהר, ואינו כעין תדורו...

כל הון ביתו

לאחר חתונתו של רבי אברהם אחי רבינו הגרי"א זיע"א, עזב רבי אברהם את וילנא והתגורר בעיירה אחרת. רבינו הגרי"א שיגר אליו איגרת ובה ביקשו לשוב לוילנא, כדי שיוכלו ללמוד בחברותא. השיב רבי אברהם, כי מי שמעבד עבדו מלשוב לוילנא היא אשתו. ויהי לפלא.

לימים נודע פשר הדבר. באותן מדינות היו האתרוגים נדירים ויקרים. באחת השנים היה קושי מיוחד להשיג אתרוג כשר לחג, משום שבדרכים נערכו השלגים והיו הדרכים משובשות. בדרך לא דרך הגיע אתרוג יחיד לעיירה שבה התגורר רבי אברהם. אולם בעליו ביקש עבורו הון עתק.

גבאי הקהילה נמנו וגמרו שלא לרכוש את האתרוג משום שאין ברשותם סכום כה גדול בעבורו. כשנודע הדבר לאשתו של רבי אברהם פנתה לבעלה ושאלה במפתח נפש: האם, חלילה, לא יהיה לנו אתרוג לסוכות?!

מיד עלה במוחה רעיון: הרי אנו מתגוררים בדירה שקבלנוה בנדוניה, נמכור אותה, ובכסף נקנה את האתרוג. אמרו ועשו. רבי אברהם ואשתו לוו את סכום הכסף ובו רכשו את האתרוג במחיר מלא. לאחר החג מכרו את דירתם, פרעו את חובם, ועברו לגור בצריף דל. **משהגיעה** בקשתו של רבינו הגרי"א אל אחיו לשוב להתגורר בוילנא, אמרה אשתו של רבי אברהם לבעלה: אינני מסכימה לעבור מעירנו. בכל פעם כשאני עוברת ליד ביתנו שמכרונוהו בעבור האתרוג לחג, מתמלא לבי שמחה גדולה. אך אם נעזוב את העיר ונתגורר בוילנא, שוב לא אוכל לעבור ליד אותו בית, אינני יכולה לוותר על שמחה זו!...

שמחת התורה או ישראל?

כתב הרמ"א (או"ח סימן תרסט ס"א) וקורין יום טוב האחרון שמחת תורה, לפי ששמים ועושים בו סעודת משתה לגמרה של תורה.

ותמה מרן הגה"ח מבריסק זיע"א: א"כ, מדוע לא נקרא חג זה "שמחת ישראל", הרי ישראל הם ששמים עם התורה?!

וביאר: אלא מוכח, שהמצוה היא לא רק שישמחו ישראל עם התורה, אלא העיקר שהתורה תשמח עם ישראל...

וכך מביאים גם בשם אביו מרן בעל ה"בית הלוי" זיע"א: שמחת תורה משמעותה בפשטות - שמחתה של תורה! ללמדך, שלא די לו לאדם מישראל שהוא שמח עם התורה, אלא שגם התורה צריכה לשמוח איתו... לקיים 'גדול תלמוד תורה שהתלמוד מביא לידי מעשה'... ואז גם התורה שמחה!

שר "מים רבים לא יוכלו לכבות", ואז התחיל לבד לשיר "דיד נפש" בהשתפכות רגשי קודש בעוז אהבתו ליצורו ב"ה בניגון שלו, והיה הציבור בשקט כל הניגון, וכשהגיע לנפשי חולת אהבתך' חזר על זה כמה פעמים ברגש.

עמל ושמחת התורה ברציפות

לסיום יריעה זו, לפנינו מעשה נורא שהתרחש עם תלמידו הגאון רבי אליהו ווינר שליט"א בימי חברותו.

רבנו הגדול זיע"א חפץ לחנך את תלמידו, ולתת לו מושגים בעמל התורה עד היכן הדברים מגיעים.

לפני שמחת תורה, דיבר עימו בארוכה והסביר לו בפשטות שלא יעלה על הדעת ללכת לישון בליל שמחת תורה, הלא שמיני עצרת הוא תכלית המועדים כולם, ובוודאי שיש לעמוד בתורה כל הלילה ולא לחשוב על שינה.

כך עשה, לאחר עבודת ליל שמחת תורה, הריקודים במשך שעות ארוכות, שהם לבדם סוחטים את הכוחות כליל, ומזיקים כל אדם מן השורה לשינה הגונה, החל רבנו ללמוד עימו ברציפות כל הלילה בעמל התורה וביגיעה רבה.

עמוד השחר עלה, אתא יום, ומי יעלה על הדעת לחשוב על כל ענין אחר חוץ מעמל התורה...

זמן תפילה הגיע, התלמיד סחוט כליל משמחת ההקפות בלילה ועמל התורה שביום, אך עתה מתחילה עבודת תפילת השחר, ריקודי ההקפות הארוכים, כשרבנו אינו מרפה מריקודים, ומזוז את כולם לרקוד ולשמוח בכל עוז עם התורה הקדושה.

שמחת תורה, מן הבוקר עד לני השקיעה ריקודים רצופים בלי סוף, עד שנסתיים החג. התלמיד היה עייף כליל, מוחו חל מלחשוב ומלפעול מרוב עייפות. רק ציפה לסיום נעילת החג ומיד יפול אין אונים על המיטה.

נעילת החג מסתיימת, כולם עוברים לפני רבנו להתברך, ורבנו מרמז לתלמידו העייף להשאר עימו.

כשנשארו שניהם לבדם... אמר לו רבנו: לאחר חג כזה מרומם הולכים לישון?! הלא עתה יש להתיישב ללמוד ולעמול בתורה כמה שעות...

התלמיד התיישב ליד רבנו ללמוד, לנצל את השפעת החג הגדול ולהשקיע את הכל בתורה. למעשה ישב ליד רבנו, אך כבר לא ראה ולא שמע ולא קלט מאומה מרוב עייפות... רבנו זיע"א לא הירפה לרגע, שש ושמוח בעמלה של תורה בעומק העיון עם כל החושים.

רק לקראת שלש לפנות בוקר, יצא עם התלמיד לטייל מעט ופייסו בדברים, ושלחו להשאר כוחות.

כך קיבלתי ולמדתי מושגים בעמל התורה ושמחת התורה - מסיים התלמיד לתאר.

רוממות המועדים

המשך

כרבע שעה לפני מעריב הגיע לביהמ"ד, אך אמר שאינו מסוגל למסור שיחה כדרכו, אולם משהפצירו בו נענה ואכן מסר שיחה רצינית. לאחר תפילת

מעריב בעת ההקפות, ישב כחצי שעה עם הס"ת הקטן בידו, ואח"כ במשך כמה שעות ישב בלי ס"ת ולמד ולמד.

בערך בשעה אחת עשרה וחצי פנה ללכת, אולם מחמת חולשתו הגדולה, אמר לרבי דוד בירדמן: מה, אחזור הביתה? הרי לא יהיה לי כח מחר לחזור לשייבה... עלה רעיון, על חדר 'אוצר הספרים' שממול, בו היה אור כל הלילה, וניגון היה לסדר ולהביא לשם ביו"ט את כל הנצרך לסעודתו. הביאו שני כסאות וסעד שם את סעודתו ונשאר שם לכל הלילה, בלי מזורז וכלי כלום...

למחרת בבוקר כשהגיע לשייבה, נבהלתי לראותו חלש כל כך, אך שוב גם אז, בעת ההקפות לאחר סיבוב א' תחילה התיישב עם הס"ת הקטן, ולתומי חשבתי שעתה כבר ילמד משהו 'קל' כמו 'שנים מקרא', אך לפליאתי פתח אח"כ גמרא חולין או שבת, וישב עם הרא"ש במשך כמה שעות, בעומק ועיון! היה זה מראה מבהיל. וגם אחרי שכמה ניגשו אליו באמצע לומר 'א' גוט יו"ט', המשיך מיד בלימודו. זאת ועוד, בישיבה עשו הבחורים 'קידוש', אך הוא החמיר גם אז ולא קידש ולא אכל עד השעה שתיים בצהריים...

והפלא בעיני היה, כיצד עם כל חולשתו העצומה, ואחרי סדר יום שכזה, קיבל רבינו כזו 'חיות', ופניו האדימו, ועד שאכן גם השנה עשה בעצמו 'הגבהה'...

מוסיף לתלמידו הרה"ג ישראל יהודה ווינר שליט"א להעיד: אספר מה שראו עיני בשמחת תורה תשע"ח, רבנו לא חש בטוב, וכפי הנראה לא ישן טוב בלילה, ובחזרת קריאת התורה שעולין כל הציבור, היה נרדם, ובכל פעם ופעם שהגיע העולה לסיום הברכה רבנו היה מתעורר משנתו ועונה אמן, וכך חזר המעשה בכל קריאת התורה...

נעילת החג

במוצאי יו"ט היו עולים לביתו ומשוררים בצוותא כמה ניגונים. ולקראת הסוף היו רוקדים ושרים: 'ותחזינה עינינו', 'לשנה הבאה', והיה חזר ומדגיש כמה פעמים בקול 'בירושלים', וכוונתו שלא להוסיף 'הבנויה', כי אין זה נכון, ובא מבחוץ שכאילו יש לנו כבר ירושלים רח"ל...

וכשהיו מסיימים, בירך את כל הציבור ואמר: ברכה מרובה לכולכם שנת גאולה וישועה, ויחזור לתלמודו...

אחד התלמידים מתאר נעילת החג של שנה אחת שחקקה בליבו: היה בהתרוממות גדולה ושר עם הציבור 'צמאה לך נפשי', ושר לבדו ברגש גדול ואחריו כל הציבור. אח"כ

אולם בספר שבוע יצחק הל' סוכה פ"א הביא בשם מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל דאין להתיר לנמנם בבית הכנסת או בבית המדרש, וגם מי שרגיל בכך אסור, ומי שיושב בבית הכנסת ומרגיש לעמוד להירדם צריך לעמוד ולעשות טעדיק כדי שלא ירדם, וכן מי שיוודע בעצמו שעלול הוא להרדם בתפלה או בדרשה בבית הכנסת יש לו להעמיד לעצמו שומר שימנעהו מכך, דיש עליו חובה להזהר שלא יבא לידי כך. עכ"ד. ונראה דעתו דכל שהוא פס"ר [או קרוב לפס"ר] שירדם באמצע אין להתיר, דנחשב כבא לישן חוץ לסוכה, דאף שבדאי עיקר מטרות להתפלל מ"מ נחשב שכלול במטרותיו ובמעשהו גם לישן ואסור. וכל שכן כשמגיע רק לשיעור, וכמו שהביא שם בשם מרן הגר"ש ז"ל איערבך זצוק"ל דמי שהולך לשיעור ויודע שינמנם אסור לו לילך לאותו שיעור. [ולומר דרך אדם לנמנם בביהמ"ד בכל השנה, אינה טענה, דא"כ יהא מותר לאכול בביהמ"ד משום דהדרך בכל השנה לאכול שם, אלא ודאי דבאכילה ושינה אין הולכים אחר רגילות האדם כלל אלא לעולם הם חייבים סוכה והארכנו בזה במקו"א ואכ"מ].

בעת נסיעה, ובדין הנוסע לטיול

אמנם לגבי המתנמנם ונרדם בעת נסיעה ברכב, לכאורה היה ראוי להתיר בשופי מדין הולכי דרכים פטורין מן הסוכה, ואין מחייבים אותם לעצור הליכתם ולחפש סוכה, אכן אין הדבר פשוט דהלא נחלקו פוסקי זמננו אם היתר הולכי דרכים אמור אפי' לטיול בעלמא, או רק לצורך מצוה או פרנסה, דבאגרות משה (או"ח ח"ג סימן צג ואבהע"ז ח"ד סי' לב) וכן מרן הגר"ש זצוק"ל (הליכות שלמה פ"ט אות כא) החמירו בטיול, ואילו רבינו מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל (הערות סוכה דף כו,א) וכן בשם מרן הגר"ש זצ"ל הקילו, ונמצא דלהאגרו"מ והגר"ש ז"ל יהיה תלוי שאם נוסע לדבר מצוה מותר לישן ברכב ואם נוסע לטיול אסור, והנוסעים לשיבותיהם לישמחת בית השואבה' וחוזרים במאחר ונוסעים כמה שעות וישנים שנת ישרים, אם נחשיב את הנסיעה כדבר מצוה מותר לכתחילה. ועדיין כל דברים אלו טעונים בירור, ולא נכתבו אלא לעורר לב המעינים.

המשך מעמ' 3

רוממות העיון

חג הסוכות

טבל ודאי וזה היה ידוע למי שהטבל היה ברשותו, ורק אנתנו לא נדע, ואין בזה כדאי להתיר איסור ודאי, אבל מי שהטבל בידו והוא בעצמו מסופק אם עישר או לא, א"כ כבר נכנס הדבר בודאי לבית הספק, וזה כבר מפקיע שם ודאי מהדבר, ותו הוה ספק דרבנן להקל, ואפשר שזה סברת רבנו ה"ט"ז שלא שייך כאן לאין ספק מוציא מודאי. אמנם קשה לקבוע כן בברור, דשפיר יש לומר שגם האדם בעל הדבר בעצמו, וכמו בעובדא דה"ט"ז שהאשה עצמה מסופקת אם מלחה, דכיון שברור לה שהיה בשר שמוכרז למלוח, ויש לה ספק שלא מלחה כלל, א"כ אין להפקיע הודאי, וגם כאן אנו מסופקים דאולי אם היתה זוכרת היטב היה ברור לה שלא מלחה, וצ"ע בזה.

ובעיקר נראה דכלל דאין ספק מוציא מודאי, מצינו רק כשיש ודאי שם חלות אסור או טומאה לפנינו, והספק אם נעשה מעשה להפקיע ולהתיר האסור והטומאה, כה"ג כלל הוא דהטומאה ודאי וברור לנו לעינים, ואין לסמוך אף על הסתברות שנתחדש כאן מעשה ההפקעה, אבל בספק מצוה בק"ש או לולב וכיו"ב, דכיון כל תחילת דינו שצריך לעשות מעשה המצוה, לא חשיב כמו שיש לפנינו ודאי דבר האסור או טמא, ורק זה יש לפנינו שמחויב בהך מעשה, וזה כל שם הספק אם קיים הך מעשה או לא, וכל שחיובו מדרבנן זהו ככל ספק דרבנן שספקו להקל, ע"כ.

קדימת אתרוג שאינו מהודר למהודר

כתב בשו"ת בית הלוי (ח"ב סימן מז) נסתפקת במי שנטל לולב כשר ביום טוב של סוכות, ואח"כ נזדמן לו לולב יותר נאה, אם יש עליו חיוב ליקח הנאה. די"ל דאע"ג דבתחילה אם היו לפניו שניהם ביחד ה' מחויב לטול הנאה, אלא עתה שכבר נטל ויצא בו דאין עליו חיוב של המצוה, א"כ במה יתנאה זה בלא מצוה. ובשו"ת פרי יצחק (ח"ב סימן ל"ד ע"פ) כתב ע"ד, אפשר דאף אם ירצה להחמיר וליטול שנית אינו מתקן כלום בזה, דהרי כבר יצא יד"ח מצוה בלי הידור וכשנטל פעם שנית היתר נאה הרי עתה אינו יוצא יד"ח כיון שכבר יצא והווי מעוות שלא יוכל לתקן.

ובספר זכרון יצחק (עמוד קמא) הובא עדות מתלמיד מרן הגר"ח זצוק"ל, שהוא לקח תחילה אתר הברכה, האתרוג היפה והמהודר שהוא ספק מורכב ספק אינו מורכב, ואח"כ לקח את האתרוג שאינו מהודר אך בודאי אינו מורכב, ואמר הלא מצות אתרוג אינה דומה למצות תפילין שמצותה כל היום, שמצות אתרוג היא רק לקיחה פעם אחת, ואם אקח לידי את האתרוג שהוא בודאי כשר הלא אקיים ואח"כ שאקח את המהודר הלא יהיה זה הידור בלא קיום מצוה, כי המצוה כבר קיימתי, אבל כשאני לוקח תחילה הספק מורכב, שמא הוא כשר, וא"כ קיימתי מצות אתרוג בהידור גמור, אולם מאחר ושמא הוא מורכב, לוקח אני אח"כ את האתרוג שהוא בודאי כשר ואקיים מצות אתרוג, ע"כ. וע"ע במקריא קודש (סוכות ח"ב סימן עו) ובשו"ת כתב סופר (או"ח סימן קלה ד"ה ועיין).

ורבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל בשיעור עמ"ס שבת, העיר בזה וז"ל: בחידושי מרן ר"י הלוי כתב לדון דאחר שקיים את המצוה לא שייך להדר, ובבית הלוי נסתפק גבי אתרוג אי נטל אחד אתרוג שאינו מהודר אי יכול אח"כ לקיים את המצוה בהידור, וצ"ע ששם ודאי כבר יצא ומה שייך לדון בזה, והכא שאני שחכמים קבעו בהמצוה שכן צריך לעשותה, והרמב"ם סובר גבי סתם הידור שאינו מעכב בקיום המצוה ולכן לא נקט להאי דינא דכל הש"ס והכא שאני שהווי חלק מן התקנה, עכ"ל. והגאון רבי אוריאל אייזנשטל שליט"א במגילת ספר - דברות שמואל (עמוד פ) כתב: בחידושי מרן ר"י הלוי (דף ד,ב) מקשר את שיטת הרמב"ם בענין הדלקת המהדרין לדברי הבית הלוי בענין ציצין שאין מעכבין את המילה, דלא שייך לקיים את ההידור באופן נפרד מגוף מעשה המצוה, ולכן אם פרש מהמילה אינו חוזר על ציצין שאין מעכבין, והוא הדין בנר חנוכה אי אפשר לקיים את ההידור בנפרד, ורבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל תמה על זה דבאתרוג ובציצין של מילה ההידור הוא בגוף מעשה המצוה ושם לא שייך לקיימו בנפרד, אבל בנר חנוכה ההידור הוא מעשה נפרד של הדלקה ומדוע לא שייך לקיימו בנפרד.

מצוי הדבר שנופלת תרדמה על האדם בעת ישיבה ממושכת בביהמ"ד ובביהמ"ד, וכן בעת נסיעה ממושכת, ויש לברר אם יש לזה צד היתר, או לאו. ולכאורה כשם שאין לאכול פת בשיעור כביצה בביהמ"ד או ברכב, וכשנצרך אדם לאכול עליו הוא חוזר לסוכתו או מחפש סוכה אחרת לאכול בה, כך גם שינה שאפי' לרגע אחד דינינו לה כשינת קבע כמבואר בסימן תרל"ט (ס"ב) [והיינו עכ"פ בשיעור הילוך מאה אמה, שהוא קרוב לדקה אחת], איך נתיר בביהמ"ד או ברכב.

חילוקים ואופנים שונים בניהול זה

והנה המוריד ראשו בביהמ"ד [וכ"ש אם נשכב על ספסל] על דעת להשתקע בשינה, פשיטא דאסור, אלא חייב לילך לישן בסוכה, ואין כאן צד של צער או טירחא כי למה לא יקום ויפנה לסוכתו וכמו באכילת קבע. אמנם כשאין דעתו להשתקע בשינה רק נרדם קצת תוך כדי ישיבתו ולימודו, אפשר שיש מקום לומר שאם נצרכו לילך לסוכה הוי טירחא וצער, דהא באמת אינו רוצה לישן וכן אינו רוצה לבבזו זמן לילך ולחזור עבור תנומה קלה, ולכאורה א"י פחות מטירחא של החזרת כסתות ופתיחת לעט"ן עיין משנ"ב (סימן תרל"ט סק"מ וסקמ"א), ולהתגבר על הנמנום כ"כ הוי קושי וטורח. ושאי אכילה שאדם אוכל בזמנים קבועים ובהגיע זמנו פונה לסוכתו, משא"כ תנומה שאין לה זמן קבוע וקשה הדבר לקום ולילך לסוכה עבור כך. ובאופן שמתחילה בבואו לביהמ"ד לא היה עייף אלא שלפתע נפלה עליו תרדמה בודאי נראה דהריוה כנאוס, אלא אפילו אם היה עייף וקרוב לפסיק רישא שירידם במשך לימודו, מ"מ הוא בא ללמוד ולא לישן וכשנרדם שוב יש מקום לפוטרו מסוכה מדין צער וטירחא. ואמ"כ כשבל התחלתי ואל באמצע שיעור [כגון בין קבלת שבת לערבית] ויודע שירידם, אעפ"כ י"ל שהוא בא להתפלל וכאשר נרדם באמצע אם תחייבו לחזור לסוכתו הוי טורח רב.

וכתב הרה"ג רש"י זייבלד שליט"א: כשדברתי עם רבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל בסוגיות במסכת עירובין, נקט למעשה בדעת הרמב"ם (פ"י מהל' שבת הל"ה) כשיטת הקרן אורה (עירובין צ"ב), דס"ל בדעת הרמב"ם שפי תקרה יורד וסותם הוא דין רק מדרבנן, כי הרמב"ם שם מדמה דין קורה לדין פי תקרה וקורה, והרי פסק הרמב"ם בה"ט שהיא משום היכר והיינו מדרבנן. ואמרתיו לו שלפי זה הפוסקים בהלכות סוכה שדנו לעשות פי תקרה בכמה ציורים הוא שלא לדעת הרמב"ם, ואמר שנוכח מאוד, ולמעשה יש להחמיר לא להשתמש בסוכה עם ההלכה של פי תקרה לחוש לדעת הרמב"ם שהוא רק מדרבנן, וזה חידוש גדול, ע"כ.

ספק אם נטל לולב

כתב בשו"ע (סימן סז ס"א) ספק אם קרא ק"ש, חוזר וקורא ומברך לפניו ולאחריה. אבל אם יודע שקראה, אלא שמסופק אם ברך לפניו ולאחריה, אינו חוזר ומברך. ובמשנ"ב (ס"א) כתב: ובשאר מצות דאורייתא היכא שמחוייב לעשות אותה מספיקא פסק לענין טומטום אף דחייב בציצית וביו"ד (סימן רסה ס"ג) לענין מילה באנדרוגינוס וכן כל כי האי גוונא דלא יברך על המצוה כי הברכות הם דרבנן וספיקא לקולא, אך יש פוסקים שמחלקין בין היכא שהספק הוא אם מחוייב כלל בהמצוה ובין היכא שמחוייב אלא שאינו יודע אם עשה המצוה דאז צריך לברך עליה ג"כ, ולפ"ז לולב או שופר ביום א' היכא דמספקא ליה אם כבר עשה המצוה וכה"ג צריך לעשותה בברכה, וכתב הפמ"ג דמכסף משנה בשם הרשב"א וכן ממגן אברהם בשם הריב"ש לקמן (סימן תקפה אות ג') מוכח דלא ס"ל לחילוק זה, אלא תמיד בלי ברכה. וגם מהגר"א (סימן ד) מוכח דלא ס"ל לחילוק זה. ואם הביאו לו שופר או לולב ביום א' בין השמשות לכו"ע נוטל ובלי ברכה כי בזה הספק הוא אם חייב עתה כלל בהמצוה, ע"כ. והפמ"ג (משנ"ב סימן סז סק"א) כתב לבאר החילוק, שכל מי שמחוייב ואינו יודע אם עשה יש קצת חזקה לומר שעדיין לא עשה, וכמו שקם ממטתו בודאי לא קרא, אין ספק מוציא מידי וודאי.

ובמשנ"ב (סימן תרנב ס"ב) כתב לגבי מי שהווי נטל הלולב עד בין השמשות ביום ראשון דמחוייב ליטול בלא ברכה משום דהוי ספיקא דאורייתא, והאחרונים הסכימו דבשאר ימים אף שהוא מדרבנן גם כן נכון ליטול כיון דאין בו טרחה, ע"כ. ומקור הדברים בר"ן (סוכה כ"ב, ד"ה אמר) שכתב שבזמן הזה כיון שחיוב נטילת לולב כשאר ימי החג מדברי סופרים אין צריך ליטול בין השמשות. ובמג"א (ס"א) כתב דמכל מקום יטלנו בין השמשות בלא ברכה, ופירש הפמ"ג הטעם משום שאין בו טרחה. ובשפת אמת (סוכה מ"ב) הקשה על הר"ן דאף דהוי ספק דרבנן מ"מ כיון שיכול ליקח עכשיו מהיכי יתני יהיה פטור, דהא דאמרין ספיקא דרבנן דקולא היינו רק בספק אם הוא מחוייב במצוה דרבנן דלא חייבוהו על הספק, אבל במצוה שדאי מוטלת עליו והספק הוא אם קיימנה בנטילה זו או לא, מהיכי יתני שלא יטלנו, והגע עצמך במי שיש לו אתרוג שיש ספק בכשרותו וכי אינו חייב ליטלו. ונשאר בצ"ע רב לדינא.

ורבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל כתב בזה וז"ל: בפשוטו הלכה רוחות היא דספק מצוה דרבנן להקל, כגון ספק נטל לולב בחוה"מ וכיו"ב, יש מקום גדול לומר דכל שהוא בעצמו נסתפק בהכרח יש כאן בית הספק ואין כאן ודאי. דעובדא דהט"ז (ס"ז סק"ד) באשה שבשלה בשר ושחכה את מלחה הבשר, ודן עליה רבנו ה"ט"ז משום דהוה ספק דרבנן, ואף שיש חזקה דמעיכא של"ה מלוחה, מ"מ יש רוב שרוב פעמים מולחין הבשר לפני הבישול עי"ש, וע"ז דן בשער המלך שם שתלוי בהא דאין ספק מוציא מידי ודאי, וכי"ה בבית אדם. ויש מקום לדון, דלא מצינו איז ספק מוציא מודאי, אלא למי שהדבר אינו מסור בידו, כמו חבר שמת והניח פירות ודאי טבל, שאין אנו יודעים כלל מה עשה החבר, ויתכן שאם היה החבר לפנינו היה אומר לנו בודאי שלא עישר, ולזה כיון שהטבל ברור לנו לעינים, ורק אנו אומרים מסמך, ואמ"כ מכת רוב, שהחבר עישר, כה"ה אין ספק מוציא, דיתכן שזה נשאר

מותר לקחת סכך של סוכה אחת עבור סוכה אחרת בחוה"מ סוכות אם הסוכה אינה נפסלת, אולם אם הסוכה נפסלת על ידי הורדת הסכך אסור.¹

סכך שזו ממקומו על ידי הרוח

סכך שנתרומם ע"י הרוח על גבי שטח הסוכה ונפל אח"כ מאיליו למקומו כשר, אולם אם הרוח דחתה את המחצלת הצידית וחזרה אח"כ למקומה ע"י הרוח, אף אם מיעוט המחצלת סיכך כל הזמן, הסוכה פסולה.²

נפלה מחצלת מסוכה אחרת

סוכה שנפלה על גבי הסכך שלה מחצלת מסוכה אחרת ונמצא שסוכתו מסוככת בסכך שלא נעשה לצל מ"מ הסוכה כשרה.³

אילן מתנענע סמוך לסוכה

אם האילן העומד בסמוך לסוכה מתנענע ענפיו בכל רוח מצויה ומאילים על הסוכה הלך וחזור, הרי זה פוסל את הסוכה ויש לקצוץ הענפים.⁴

קשירת הסכך באזיקונים

אזיקונים מפלסטיק הם דבר שאינו מקבל טומאה ולכן לכאן אפשר לקשור בהם אלא א"כ הסכך כבר עומד בלא זה וזה רק כדי לחזקו יותר שאז מותר לכתחילה כי אין זה בגדר מעמיד.⁵

רוממות ההלכה

הרב
רפאל
אלחנן
רבינוביץ

פסקי הלכות סוכה

משולחנו של עמוד ההוראה מן הגאון רבי עזריאל איערבאך שליט"א

להניח אבן

אין להניח אבן ע"ג הסכך שלא יעוף ברוח מצויה, דזה נחשב למעמיד בדבר שאין מסככים בו, ואינו דומה לקיר שמותר להעמיד בזה את הסכך.⁶

צלוחיות וסככים

הצלוחיות וסככים ובקבוקים ריקים של משקאות וכד' אין צריך להקפיד להוציאם מהסוכה מיד לאחר גמר האכילה, אלא כמו שרגיל בביתו אינו מקפיד להוציאם מיד כשגמרו אלא רק לפני המנה הבאה או בסוף הסעודה.⁷

קפנדריא בסוכה

מותר לעשות קפנדריא בסוכה.⁸

עציץ ואגרסל

המניח עציץ או אגרסל על השולחן בסוכה אינו נאסר מדיו נוי סוכה.¹⁰

גייע גשם

אם נראה שעומד לירד גשם ורוצה ללכת לאכול או לישון, מ"מ חייב ללכת לישון בסוכה עד שיתחיל לירד גשם, ולא אמרין שבכה"ג לא הטרירו אותו ללכת לסוכה.¹¹

- ונראה שטעם האיסור הוא משום סתירת הסוכה האסורה בחוה"מ כמש"כ בשש"כ (פס"ה הע' קעז), אך גם סתירת הסוכה בחוה"מ י"לע" אם האיסור הוא מצד איסור מלאכת סתירה בחוה"מ או שהאיסור הוא משום ביטול והפקעת קדושתה וביזוי מצוה. ועי' בפס"ת (סי' תרל"ז הע' ב, וסי' תרל"ח אות ג') שדן בזה. ולמעשה גם לסתור הסוכה בחוה"מ כשהבטחתו שישמור על קדושת הדפנות והסכך ולא ישתמש בהם לשימושים אחרים כתב בשו"ת שואל ומשיב (מהר"ד ח"ג סי' כח) לאסור, אך בעיקר הד"ט (או"ח סי' ב' אות סח) מתיר כשם שהתירו להתיר ציצית מבגד ע"מ לקושרו בבגד אחר. וכן הגר"ש שטסנר (שו"ת להורות נתן ח"ז סי' מח ומט) מסיק להתיר לסתור הסוכה בחוה"מ כשיש צורך בכך ובתנאי שלא ישתמש בעציץ הסוכה לשימוש כלשהו. וכל ההיתר הוא לסתור סוכה לצורך כגון כשרוצה להקימה במקום אחר, אבל לסותרה ללא צורך יש בזה איסור משום ביזוי מצוה כמו שפסקו הנה"ח (סי' תרל"ח סק"ט) הפתחי תשובה (סי' תרל"ח ס"א) והעיקר הד"ט (שם). וע"ע בשו"ע הרב (סי' תרל"ח ס"ד) שאם הקים הסוכה בחוה"מ שיכול להתנות לפני ההקמה שבעתו לסותרה בגמר השימוש, ולהשתמש בדפנות לצרכים אחרים ואז יוכל לסותרה לכל הדעות אם יש בכך צורך המועד. ובברכי" תולה זאת במח' ראשונים ע"י"ש. ועי' בשו"ת ציצ' אליעזר (ח"ג סי' סא) ובשו"ת קנין תורה (ח"ד סי' עו).
- וכחילוק הזה כתב הגר"ש וואזנר (שו"ת שבה"ח ח"י סי' ק' אות א') שאם נפל סכך על הסוכה ע"י רוח, וכן אם הונח לשם צל אלא שהעיפה אותו הרוח עד שהתגלתה הסוכה לגמרי ושוב החזירתו למקומו, הסוכה פסולה מחמת שהסיכך השני לא נעשה לשם צל, אך אם לא עף הסכך הצידה, אלא רק התרומם באויר ע"ג הסוכה וחזר ונח במקומו, כתב שכשרה היא, כיון שגם כשהיה באויר לא הופקע מליחשכ בסכך, וכענין דין חבוט רמי המבואר בשו"ע (סי' תרל"א ס' ה), ואם נשארה קצת מהמחצלת במקומה, צידד לומר שהחלק שעף ברוח לא הופקע מליחשכ בסכך, מחמת מקצת הסכך שנשארה במקומו, ולמעשה לא הכריע בדבר. ובשו"ת חלקת יואב (ח"א או"ח סי' ח' בהערה) וכו"ד הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ה ס"ד) לפסול הסוכה כשהעיפה אותה רוח עד שהתגלתה הסוכה לגמרי ושוב החזירתו למקומו. וכי"כ בשו"ת אבני יספה (ח"ו סי' צד ענף ב), ובשו"ת שבת הקהתי (להג"ר שמאי קהת הכהן גראס (ח"ה סי' קטו). ומאידך, בס' הסוכה השלם (מילואים לפי"א אות ד' ובסו"ס אות ה') כתב בשם ס' ברכות שמים (מכות ח:) ובשם הגר"ש איערבאך להקל בכל זה כי אין כוונת השו"ע שצריך דוקא שיעיירה של אדם בהנחת הסכך אלא צריך שיהי הסיכך לשם צל, ואם בעל הסוכה רואה ודעתו שהסכך שנפל מאיליו יהיה לשם צל שפיר דמי. וכו"ד הגר"מ שטרנבוך (תשובה"ח ח"י סי' ר' אות ג) והוא מטעם שמה שחזרה ונחה כאן הוא ע"י עשייתו מעיקרא שהניחה כאן. וכו"כ להתיר בחזו"ע (עמ' עב).
- ויל"ע מאי שנא ממה שפסק לעיל גבי סכך שעף וחזרה למקומו ע"י הרוח שהסוכה נפסלה כי לא הונחה לשם צל וצ"ע. ולמעשה במקרה דידן דעת הגר"ש וואזנר שהסוכה פסולה (כפי שהבאנו בהע' הקודמת) וכו"ה לפי החלקת יואב והגר"ש א"י ולפי מה שהבאנו בהע' הקודמת בשם הברכות שמים והגר"ש א"י להקל ה"ה בזה.
- מאידך, בדעת תורה (סי' תרכ"ו) כתב שמעיקר הדין אין בזה פסול, כי דבר שאינו אהל אינו פוסל בסוכה. וכו"ד הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ה ס"ב) שהסוכה אינה נפסלת ע"י כך, כיון שאין נמצאים ע"ג הסוכה אלא באופן עראי, אך מ"מ לכתחילה ראוי לקצוץ את הענפים. והגר"ש פראנק (מקראי קודש ח"א סי' כג) חקר ענין זה מכל צדדיו וחושש שמה בשעה שהענפים מאהילים על הסוכה פוסל הסוכה. ועי' גם בקובץ תל תלפיות (קובץ ס' עמ' כ) שכתב שברח' וסרמן היה אילן שמצל לפעמים מעט על הסוכה ולא נח מרח' בעל האבי עזרי עד שהיו מקצצים כל הענפים, שודאי לא יצלו על סוכתו. ועי' בשו"ת מנחת פרי (ח"ד סי' מ).
- ועי' במהר"ש (ח"א סי' ב) באמ"ר (יו"ד ח"ג סי' נג) ובשבת הלוי (ח"ד סי' נז) ובחזו"א במקוואות (סי' קכו סק"י) ובפס"ת (סי' תרכ"א אות ב), ואכמ"ל.
- עי' מש"כ בזה הגר"ש אלישיב בקובץ תשובות (ח"א סי' ס' וס' סב), והגר"ש וואזנר בשו"ת שבת הלוי (ח"ו סי' עד וח"י סי' צד), והגר"ש בנימין זילבר בשו"ת או נדברו (ח"ב סי' ס' וח"ב סי' לה) שהביא תשובת הגר"ש אלישיב שם, ועי' בשם במש"כ באשרי האיש (ח"ג פכ"ה אות י) בקובץ מבית לוי (ח"ד עמ' כג), ועי' בזה גם בשו"ת ציצ' אליעזר (ח"י סי' כט), ובס' הסוכה השלם בשם הגר"ש איערבאך (פסקים והערות מהגר"ש א"י אות ז), ובהל' חג בחג להגר"מ קארפ (על סוכה פ"ו סכ"ד וסל"ז), ובפס"ת (סי' תרכ"א אות ו') מה שהביא בזה, ואכמ"ל.
- מאידך, הגר"ש וואזנר בשו"ת שבה"ח ח"ט סי' קלו וח"י סי' צה) שמותר, כיון שאין חשש שיתעורר אנשים ויחשבו שמותר לסכך בה, ולפיכך לא גזרו שלא להעמיד בה, כמבואר בר"ן (סוכה י' ע"א בדפי הרי"ף) ובריטב"א (סו הכא: ד"ה וחד), ואינו דומה לדברים המקבילים טומאה שגזרו שלא להעמיד בהם, כיון שאין ידוע כי לאנשים שפסולים הם לסיכך.
- וכי"פ הבכורי" (סי' תרלט סק"א), הגר"מ פיינשטיין (שמועות משה סי' תרלט אות ד), והגר"ש דבילצקי (קיצור הל' מועדים הל' סוכה) שצריך להוציאם משעה שמסיימים כל בני הסעודה לאכול, ואין צריך כל אחד שמסיים לאכול ולהוציא מיד את כליו. וכן מבואר במאירי (סוכה כט). שאין צריך להוציאם אלא בגמר הסעודה, מפני שאז הוא צריך לישון ולטייל וללמוד שם, וכלי המאכל המאוסים מפריעים לזה. וכי"כ הגר"מ קארפ (הל' חג בחג על סוכה פ"ג הע' 5) שהעיקר כדברי המאירי שלא מצינו מי שיחלוק בזה ובפרט שכן בסברא וכמש"כ הבכורי" שהכל הולך אחר הרגילות ואנן אין רגילות להקפיד בכך כלל בשעת הסעודה, ואדבריה העושה כן דרך טירוף ובפרט לפני האורחים לא כעין תדורו הוא. מאידך, בס' בנתיבות ההלכה (חלק ל"ו עמ' 591) כתבו בשם בעל המושג הלכות' הגר"ר מנשה קליין (גאב"ד אונגוואר) שלכתחילה יש למהר ולהוציא כל צלחת כשגמרו לאכול ממנה, ואין להמתין ולהוציא רק כשכולם גמרו לאכול או כשאוכלים את המנה הבאה, וגם הגר"מ שטרנבוך (תשובה"ח ח"ה סי' קצט אות ב) כתב שהדברי חיים מצאנז נוהר מאד להוציא הקערה עצמה מיד כשגמרו לאכול ולא להשהותו כלל בסוכה. וכי"כ הגר"ר יוסף ליברמן בשו"ת משנת יוסף (ח"ז סי' קיח) והגר"ח קנייבסקי (שמחת ישראל פ"ה ע"ה 7101) שראוי להוציאם משום דמאסי. ומטעם זה גם כ' בס' סוכות חיים (ח"א עמ' ססה) בשם הגר"ח, וכו"כ הגר"י זילברשטיין (חשו"ק חמד עמ' רף) שגם בסעודה חתונה מותר להוציאם ואין בזה מכין משבת לחול כי זה כבוד הסוכה, וכן הוא בתשובת הגר"ש אלישיב להגר"מ גרוס (קובץ תל תלפיות קובץ סח עמ' לב אות קצד) שאין בזה משום הכנה.
- וכי"כ הגר"ח קנייבסקי (שמחת ישראל פ"ט ס"א) והוא מטעם דאין לסוכה דין ביהכנס, וצ"ע דהא מבואר להדיא בספר מאה שערים לר"ץ גיאות (דף עב) בשם רב האי גאון שאסור לעשות סוכה קפנדריא אשר הדרך כמו לענין ביהכנס וביהמ"ד, וכן פסק בחזו"ע (עמ' קכט), ואולי לא ראו דבריו.
- וכי"כ הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ד סל"א) שאינם אסורים מדיו נוי סוכה, כיון שאינם מחזירים לסוכה. וכי"כ הגר"ש דבילצקי (קיצור הל' מועדים הל' סוכות), וכי"כ בס' בנתיבות ההלכה (חלק לו עמ' 591) בשם בעל המושג הלכות' הגר"ר מנשה קליין (גאב"ד אונגוואר) שאין לזה דין נוי סוכה שזה רק לכבוד יו"ט ולא לכבוד הסוכה. וכי"כ בשו"ת חלקת יעקב (ח"ס סי' קכז) כל שאינו תלוי בסוכה אף שעשוי לכאורה הוי ככלים ונורות ומנורה ומותר להוציאם. וכי"כ הגר"מ קארפ (הל' חג בחג על סוכה פ"ה ס"ה) שרק אם זה תלוי בסכך או בדפנות אסור, אבל כלום עציצים המונחים ע"ג קרקע, אף אם הם הקרקע ומתקדשת בקדושת הסוכה מ"מ כל שאין תלוי בסכך ודפנות אין לא מתשמיש הסוכה וכמפה שעל השולחן שאין בה דין נוי סוכה. וגם הגר"ש שוב (שערי זבולון ח"ו סי' נט אות ט) מאריך בזה ומצדד להתיר ע"י"ש. מאידך, דעת הגר"נ"א (חוט שני סוכות עמ' רגל) שדינם כנוי סוכה, ורק פמוטים יפים אינם מוקצה, שהרי אינם שייכים לסוכה. ועי' גם בפס"ת (ס' תרל"ח אות ד') שכתב בשם כמה פוסקים שאם הכניס לסוכה עציץ או הניחו על השולחן אגרסל או פרחים לבואת הסוכה, ולא התנה לפני ביה"ש איני בודל מהם כל ביה"ש הרי זה הוקצה לצורך הסוכה ואסור להכניסה לבית, ובשבת וי"ט אסורים בטלטול. ומבואר שסוכריים שיש לעציץ ואגרסל נוי סוכה. ובס' שמחת ישראל (פ"ה ע"ה 202) כתב שכן משמע מהשולחן שלמה (סי' תרל"ח ס"ב). והגר"ש איערבאך (הליכות סוכות פ"ז ס"ט) הסתפק בזה. ואפשר שהגר"ש מייירג בלא אגרסל המונח על הרצפה בסוכה שכיין שזה לכבוד הסוכה יש מקום לומר ליה דין נוי סוכה אע"פ שזה לא מחובר, אבל מסתבר שעציץ המונח על השולחן לכבוד יו"ט מודה הגר"ק דאין לזה דין נוי סוכה וצ"ע. ועי' מה שחילק בזה בפס"ת (שם ע' 31).
- הנה בריטב"א כתב (סוכה כט). שאדם שרואה גשמים ממשמים ובאים שפטרו מלאכות בסוכה ורשאי להתחיל את סעודתו בתוך הבית מחמת שידוע שיצטער באמצע סעודתו. ובילקוט" (סוכה עב) תססה (סוכה ה') חולק ע"ז וסובר שחייב. ולענין הלכה כתב הגר"ש וואזנר (שו"ת שבה"ח ח"ז סי' קצז סק"ב) שמדברי הבכורי" המובא במ"ב (סי' תרל"ח סק"ג) שכתב שזה עוד לא ירדו גשמים במקום הימצא אוכל בסוכה ורשאי לברך, משמע שאין להכריז בריטב"א [אך עי' בבכורי" סק"ל שכתב שמשום דברי הריטב"א נחשב הדבר כספק ברכה וצ"ע], וכן מבואר בדעת תורה (סי' תרלט ס"ה) שהפוסקים לא נקטו להלכה כהריטב"א, אלא שנשארו בצ"ע לענין הברכה. והגר"ר שמאי קהת הכהן גראס (דומ"ץ דק"ק בעלזא) בשו"ת שבת הקהתי (ח"א סי' קצט וח"ג סי' קצב) כתב מכמה ראיות בשו"ע ונו"כ דלא כהריטב"א ושכן הסכים עמו הגר"ש אלישיב (וכן מובא בשם הגר"ש א"י באשרי האיש ח"ג פכ"ו ס"ט). והגר"נ"א (חוט שני סוכות עמ' רמז) סובר שלא נאמרו דברי הריטב"א אלא כשנראה שיתחילו הגשמים לרדת תיכף ומיד, אך לא כשנראה שיתחילו רק כעבור זמן קצר, אך לענין האם מחובב ללכת לישון בסוכה כשהוא גשמים ממשמים ובאים פסק שאין אף יתחילו לאחר זמן מועט ולא מיד, אלא צ"ע ללכת לישון בסוכה, כיון שאין דרך האדם ללכת לישון במקום שיתכן שירטב באמצע שנתו מגשמים שירדו. ובס' משנת איש (ח"א עמ' פח) הובא שהגר"ר צבי ובר שאל את הגר"ש אלישיב בזה"ל: הגר"ר ובר: הריטב"א אומר שאם אחר חודש מעט ירד גשם והוא צריך באמצע הסעודה לצאת לבית, הוא פטור מהסוכה כבר עכשיו כי זה טירח אחר ללכת באמצע הסעודה. הגר"ש א"י: ודאי שלא, אז נגד הסברא, נכשיו מפועל על מהשזו? שיהיה גשם בעוד שעה. הגר"ר ובר: הבכורי" (תרלט-ל) אמנם לא פוסק כהריטב"א, אבל חושש לברכה לבטלה. הגר"ש א"י: למה שלא יהיה אסור לברך? המשנה אומרת סימן אז זה גשם כל כך שיקלקל את המקפה, וראים מזה שאפי' יש כבר גשם רק שלא בא לידי מידה כזאת שיקלקל חייב בסוכה. הגר"ר ובר: שם מדובר שימשיך כך, משא"כ אם יודע שיתחזק הגשם. הגר"ש א"י: מאיפה הוא יודע, אליהו בא ואמר לו שיהיה כך? ספק ברכה לבטלה? לא מסתבר. ע"כ.

היושב בסוכה תחת מטריה בשעת ירידת גשמים מקיים מצות סוכה, אולם זה הנהגה רק לגדולים וצדיקים¹².

אור שמפריע

קטן שהגיע לחנוך שנמצא בסוכה עם אביו ואינו יכול לישון אלא אם מכבים את האור ואביו רוצה ללמוד בסוכה באור, שהאבא ישאר בסוכה ללמוד והבן ישן בבית¹³.

ירדו גשמים בשינת הצהרים

בשינת הצהרים אם ירדו גשמים ויצא מסוכתו כשפסקו חיוב לחזור לסוכה אף כשיש לו צער דרך בשינת הלילה הקילו שלא לחזור דזה צער גדול¹⁴.

ילד שנרדם חוץ לסוכה

המשך

רוממות ההלכה

פסקי הלכות סוכה

ילד שהגיע לחינוך שנרדם חוץ לסוכה אין צריך להכניסו לסוכה¹⁵.

ההולך לטייל חיובו בסוכה

מסתיתם השו"ע¹⁶ והפוסקים משמע שכל הולך דרך בין מטייל

ובין שחיוב לסנוע ובין בתוך העיר ובין מחוץ לעיר מותר לו לאכול

ולשות מחוץ לסוכה וכן הסכים חמי **מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל**¹⁷, אך דעת אבי **מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** שיש להימנע מלטייל בחג באופן שידע שיצטרך לישון או לאכול חוץ לסוכה¹⁸.

לישב בהבדלה

ההבדלה מברכים לישב בסוכה רק אם נשארים בסוכה לאחר ההבדלה, אולם אם מיד לאחר ההבדלה יוצא מן הסוכה אין לברך לישב בסוכה¹⁹.

- ↑ כ"כ **בפתח זוטא** (דיני סוכה סי' תרכ"ז סק"א וסוס"י תרכט) **ובשערים המצוינים בהלכה** (סי' קלה סק"ה), ובנפש חיה להגר"ר מרגליות (סי' תרכט), וכ"ד **הגרש"ז אויערבאך** (סי' הסוכה שלם בוסה"ס בפסקי הגרש"א אות ט'), וכ"כ **בשערים המצוינים בהלכה** (בקונט"א שם סי' קלה סק"ה), וכן נהג מרן **הגר"ז מבריסק זיע"א** (כמובא בס' הסוכה השלם במילואים לפי"ג אות ד'), אך כתב **בפתחא זוטא** שלענין ברכה לא יברך לישב בסוכה כיון שאין הכרע ברור בדברים הפוסלים לזה. אמנם **הגר"מ שטרנבוך** (תשו"ב ח"ה סי' קצט אות ו) כתב שעדיף לשבת בבית מלשבת תחת המטריה אף אם המטריה אינו אהל לחצוץ, שכן לא מביעיא אינו אהל הפטור בירדו גשמים הוא משום שאין שם סוכה עליה מפני שאין ראוי אפי' לדירת עראי, בודאי דאפי' כשיושב תחת מטריה אינו מקיים מצות סוכה שהרי אין כאן סוכה כלל, אלא אפי' כיון דהפטור הוא בגבא שהוה משטער, מ"מ נראה דאף דהמטריה שאוחז בידו אינו אהל לחצוץ הסכך, מ"מ אין זה תשובו כעין תדורו. מאידך, דעת **הגר"ש אלישיב** (אשרי האיש ח"ג פכ"ה סי"ט) שאינה נחשבת כישיבה בסוכה, מפני שהמטריה נחשב כאהל, ואע"פ שאינה קבועה ומחזיקים אותה ביד, והגר"ז שוב (שערי זבולון ח"ח סי' מט) האריך לרון בזה וכתב שמה שמובא שהגר"ז מבריסק נהג כן, אמר לו **הגר"מ שרומברג** ששמע ממחזונתו **רבי חיים** בשם אביו **הגר"ר** שהמטריה היתה רק על האוכל ולא על האדם, ועי"ש מה שהאריך לפלפל בזה ומסיק שאם יושב במקום אחר מסתבר דהמטריה הוי אהל מפסיק ואם הולך במקום למקום יל"ד מדין טלית המגפנפת עי"ש. ואם מותר לומר לגוי לפתוח המטריה בשבת וביו"ט ע"מ שיוכל לשבת תחתיה בסוכה בשעת ירידת הגשמים, ועי' **בה"ח** (סי' שטו סק"ג) שהביא בזה מח' הפוסקים. ולפתוח המטריה בער"ש ע"מ להשתמש בה בשבת וביו"ט בסוכה עי' מה שכתבתי בקונ' מאור יעקב על חודש מרחשון (גליון 81 פ"ד סי"ו) בשם **הכה"ח** (סי' שטו סק"ג) שכתב בשם **שו"ת גבעת פנחס** (כ"י ח"ה סי' יט) שכשהיא פתוחה מעריז"ט פשיטא דמותר לנושאה, וכן הוא מורה, וכן ראה לרבותיו שלא מיהו ביד הנוהג כן, אבל בשבת דיש איסור הוצאה איכא למיגזר, והביאו הברכ"י (בשוריר ברכה), אך הכה"ח הביא דברי **הנוב"ש** שעכ"פ מפני מראית העין יש לאוסרו כי מי יודע אם פותחו מאתמול ובפרט בדור הרתום הזה, ולכן סתם לאסור לשכן פסק גם **המאמר מרדכי** (סי' שטו אות ד), והב"ח **איש חי** (פ' שמות אות ח), ועוד. וכ"פ גם **החיי"א** (כלל מב ס"ו), והגר"ח **זוננפלד** (שו"ת שלמת חיים סי' רעח). ועי"ע **בשו"ת גור אריה יהודא** (א"ח סי' קלא) ו**בבית מאיר** (סי' שטו).
- ↑ וכ"פ **הגר"ח קנייבסקי** (סוכת חיים עמ' שנה, ותורת המועדים אות ד' ושמחת ישראל פכ"א סי"ז) והוסיף, שאף אין צריך האב להעירו ולהעבירו אח"כ לסוכה, כדין פסקו גשמים כשיש. מאידך, **הג"י יוסף ליכרמן בשו"ת משנת יוסף** (ח"ו סי' קיז) כתב שיש ליתן להבן הקטן להישאר לישון בסוכה, ואביו פטור מדיו מצטער, כיון שהאב חייב מדרבנן לחנך את בנו למצות סוכה, ואסור להאכילו בחוץ לסוכה, או להשכיב אותו מחוץ לסוכה, וגם אסור ללכת עליו לשכב מחוץ לסוכה, ממילא אסור לו לפעול שבנו ישן בחוץ, כי האסור שיעבור הבן של האב הוא, והמצוה של האב בניד"ד הוא מצוה קיומית כי הוא רוצה ללמוד בסוכה, אבל אינו חייב ללמוד שם, וכשמכבה האור, ממילא האב עכשיו מצטער לישון בחושך, ודומה כמו שכבדו לו הנרות שמותר לצאת מן הסוכה. [וצ"ע דבריו, שהרי כמ"כ אפשר שהבן יהיה פטור מדיו מצטער שיש אור בסוכה שמפריע לו לישון]. ועי' גם בס' בנתיבות ההלכה (חלק לו עמ' 802) שהגאון רבי מתתיהו גבאי בשם **הג"ר אפרים גרינבלאט** פסק שקטן שהגיע לחינוך ואורח שהגיע ויש מקום אחד בסוכה שעדיף ליתן לגדול, וציין לעיני בשו"ת רבבות אפרים (ח"ו סי' שלא אות ג'). ועי' גם בס' בנתיבות ההלכה (חלק מא עמ' 083) ובס"ג **איש חי** (פ' שמות אות ח), ועוד. וכ"פ גם **החיי"א** (כלל מב ס"ו), והגר"ח **זוננפלד** (שו"ת שלמת חיים סי' רעח).
- ↑ וכ"פ **הגר"ח קנייבסקי** (סוכת חיים עמ' שנה, ותורת המועדים אות ד' ושמחת ישראל פכ"א סי"ז) והוסיף, שאף אין צריך האב להעירו ולהעבירו אח"כ לסוכה, כדין פסקו גשמים כשיש. מאידך, **הג"י יוסף ליכרמן בשו"ת משנת יוסף** (ח"ו סי' קיז) כתב שיש ליתן להבן הקטן להישאר לישון בסוכה, ואביו פטור מדיו מצטער, כיון שהאב חייב מדרבנן לחנך את בנו למצות סוכה, ואסור להאכילו בחוץ לסוכה, או להשכיב אותו מחוץ לסוכה, וגם אסור ללכת עליו לשכב מחוץ לסוכה, ממילא אסור לו לפעול שבנו ישן בחוץ, כי האסור שיעבור הבן של האב הוא, והמצוה של האב בניד"ד הוא מצוה קיומית כי הוא רוצה ללמוד בסוכה, אבל אינו חייב ללמוד שם, וכשמכבה האור, ממילא האב עכשיו מצטער לישון בחושך, ודומה כמו שכבדו לו הנרות שמותר לצאת מן הסוכה. [וצ"ע דבריו, שהרי כמ"כ אפשר שהבן יהיה פטור מדיו מצטער שיש אור בסוכה שמפריע לו לישון]. ועי' גם בס' בנתיבות ההלכה (חלק לו עמ' 802) שהגאון רבי מתתיהו גבאי בשם **הג"ר אפרים גרינבלאט** פסק שקטן שהגיע לחינוך ואורח שהגיע ויש מקום אחד בסוכה שעדיף ליתן לגדול, וציין לעיני בשו"ת רבבות אפרים (ח"ו סי' שלא אות ג'). ועי' גם בס' בנתיבות ההלכה (חלק מא עמ' 083) ובס"ג **איש חי** (פ' שמות אות ח), ועוד. וכ"פ גם **החיי"א** (כלל מב ס"ו), והגר"ח **זוננפלד** (שו"ת שלמת חיים סי' רעח).
- ↑ וכ"כ המהר"י עיינאש בספר **לחם יהודה** (דף רל ע"ד) והוסיף, שקרוב לומר שאפי' לא ניעור מעצמו בני הבית צריכים לעורר אותו, שילך וישן בסוכה. מאידך, **הבכורי יעקב** (סי' תרל"ט סקל"ז) כתב שאין צריך להקיש, אבל אם נתעורר מעצמו, ורוצה להמשיך לישון, צריך לחזור מיד לסוכה, כיון שיום אינו זמן שינה לרוב העולם, וכ"פ בחזו"ע (עמ' רז). ועי' בפס"ת (סי' תרל"ט אות טז). ועי"ע מש"כ בזה **הגר"צ פלמן** (שלמי תודה סוכות י"ז, כב אות ז) ו**הג"ר אפרים גרינבלאט** (שו"ת רבב"א סי' תכא אות יט).
- ↑ מאידך, **דעת הגר"ח קנייבסקי** (תורת המועדים הובא בשמחת ישראל פכ"א הע' 1111) שמוטל על האב לקחת אותם לסוכה מדיו חינוך. אמנם **הגר"ז שוב** (שערי זבולון ח"ח סי' ס' אות ז) כתב שכשמשיכיבין ילד לישון בבית ובאמצע הלילה מעבירין אותו ישן הוי בגדר מתעסק ואין לו קיום סוכה. וב**בכורי יעקב** (סי' תרל"ט סקל"ד) כתב בשם הר"ן (סופ"ק דסוכה) שהנדר חוץ לסוכה (והיינו אף אדם גדול, וכ"ש קטן) אין צריך להקיצו כדי שילך לסוכה, כי התורה אמרה תשובו כעין תדורו, וגם בכל ימות השנה אין הרגילות להתנמנם בביהכנ"ס (וכ"ז לקום וללכת לביתו לישון, ול"ע תשובו כעין תדורו"ו) כתב ענין תדורו"ו להנדר חוץ לסוכה בביהכנ"ס או בביהמ"ד, וגם מי שרגיל בכך אסור, וכל רגע שישן חוץ לסוכה חמשת שאל נזהר בכך הוא עובר איסור. **הגרש"ז אויערבאך** (הליכ"ש עמ' קסו וס' הסוכה השלם בפסקים והערות שבסוף הספר) שאי"צ להקיצו, כי הישן לאו בר חיובא הוא כלל, ובשעת שנתו יש לו דין שוטה גמור, ובזה הוא חולק על **הבן איש חי** (פ' האזינו ס"ח) שסובר שיש להקיצו אדם שנרדם חוץ לסוכה. אך בהערה (שם בהליכ"ש) כתבו שדברי הבן איש חי מיירי במתנמנם ולא על הישן, שבישן יודע שאי"צ להעירו. ובחזו"ע (ע' ר') כתב שטוב להקיצו ולעוררו בנחת, ובפרט אם ידוע לנו שהוא מקפיד על השנה בסוכה. אמנם באשרי האיש כתב (ח"ג פכ"ו סי"ב) בשם **הגר"ש אלישיב** שלא דרשין (תשובו כעין תדורו"ו) להנדר חוץ לסוכה בביהכנ"ס או בביהמ"ד, ולא כיון שישן חוץ לסוכה חמשת שאל נזהר בכך הוא עובר איסור. וצריך להעיר אותו. והיודע בעצמו שבישיבתו על כסא יתנמנם הוי כהולך לישון מחוץ לסוכה, ולא כישן מעצמו, ואסור. ומאידך, אם לא עלה בדעתו שירדם ונרדם לאונסו לא עשה איסור במה שנרדם. וכ"כ **הגר"מ קארפ** (הל' חג בחג על סוכה פ"ג הע' 62*) לחלק שאם הלך לישון מדעת אפי' עראי חוץ לסוכה אז פשוט וברור שיש להקיצו ולעוררו שילך לסוכה, אבל אם נרדם או לתנמנם חוץ לסוכה הביא המקמראי קודש שכתב שמקובל **המהר"ל דיסקי** דאי"צ להקיצו דהוי מצטער, וכתב שגם הבן חייב להקרא"מ הוורביץ. אמנם הרואה את חבירו מתנמנם חוץ לסוכה כתבו **בשו"ת קיד לוד** (סי' יח) ו**בשו"ת מהר"ל דיסקין** (בקונט"א סי' ט"ו) ו**הגר"ש דבליצקי** (קיצור הל' מועדים ח"א סוכה פט"ו). והגר"ח **קנייבסקי** כתב (שמחת ישראל פכ"א הע' 1111) שאף שאינו חייב להעירו אבל יש ענין. והגר"ז **שוב** (שערי זבולון שם) הביא את דברי **המהר"ל דיסקין** שכתב (בפ' אמור ובסוכה כ:): גבי מי שהלך לישון בערב סוכות שיש חיוב להעיר אותו בליל סוכות בכדי להינכנס לסוכה. וז' הגר"ז דמבואר מדבריו דגם בנרדם מאיליו מבטל מצות סוכה, אך כ' שאין זה ראייה דיתכן דמאחר שידע שמישיל לישון בנשינת החג בבית אולי נחשב מבטל בידיים מצות סוכה עי"ש.
- ↑ מדכתב **השו"ע** (סי' תרמ ס"ח) תלמי דרז"כ שהולכי דרז"כ ביום פטורים מן הסוכה ביום. ולא חילק בין זה לבין היוצא לטייל לכתחילה.
- ↑ כמובא באשרי האיש (ח"ג פכ"ו סל"ה) בשמו, שמותר מן הדין לצאת לטיול, מפני שדרך דירה בכך ואין זה סתירה ליעיין תדורו', ואין נענש בכך כמי שמתבטל ממצות עשה מפני שמבואר בתוס' (עריכ"ב) שרק כשעושה תחבולות כדי להתפטר נענש על כך משום שהא כביוז למצוה, אך לא כשמתבטל ממצוהוה רק מחמת שרוצה לטייל שאז הזמן המתאים לכך. וכ"ד **הגר"מ שטרנבוך** (תשו"ב ח"ו סי' קמו), והגר"מ גרוס (מנוחת אמת פכ"א סי"ו). אך גם הם מסיימים ששאין לו צורך לטייל שעליו להכניס את עצמו לחיוב מצוה, ולא ללכת לדרך להיפטר ממנה, והוסיף ששטות היא לאבד מצוה יקרה בשביל טיול. וגם **הגר"ח קנייבסקי** הורה שאין ראוי לעשות כן (ושממע שמדעת הדין ליכא איסור). אמנם **הגר"ש דבליצקי** כתב (קיצור הל' מועדים ל' סוכה פט"ו) שכמו שבכל השנה אינו נמנע מללכת לטיולים כשרוצה, ה"נ עכשיו הולך לטיולים ואינו נמנע מפני ישיבת סוכה, ואם נרצה דוקא הרי גם סרך מצוה יש בטיולים אלה, ולא מביעיא באר"י, והוא מטייל בכדי לאכול שם פירות טובים שאינם צומחים במקומו, אלא אפי' במטייל בעלמא או בחו"ל, כיון להדין הוי אהל על חוה"מ הרי קיי"ל דמצות שמחת חג נהוגת גם בחוה"מ, וכמשי"כ הרמב"ם בפ"ו מהל' יו"ט הכ"ב (ועי' מה שכתבתי בזה בקונטרס על שמחת מע"ב בהרחבה), וא"כ מי שהולך הנוסע לטיולים הרי הגיע לדי מידה אלא שטיילים אלו משמחים אותו ויש לו קורת רוח בזה, ודולת רוח לא היה מטייל, עכ"ד. כן בקונטרס על שיש (עמ' קפה אות לח) מובא בשם **הגר"ח קנייבסקי** שצ"ע אם מותר או לא לטייל אם לא יהיה סוכה בטיול (והיינו משום דמתבטל משמחת מועד), ועי"ע מה שהאריך בזה בשמחת ישראל (פכ"א סכ"ב) ומה שהביא בשם הפוסקים. אמנם עי' בהליכות שלמה (פ"ט א"ה הע' 831) שכתב כי כל ענין הטיולים בימי חוה"מ היה למרות רוחו של **הגרש"ז אויערבאך**, כי כבר אמרו חז"ל לא נתנו המועדות אלא כדי שיעסקו בהם בתורה, ואף שכבר נהגו ישראל קודשים לבקר את קרוביהם להרבות בשמחת החג, וכן להקביל פני תלמידי חכמים, אבל טיולים סתמא במועד מאן דרס שמייהו, ובפרט בימי חג הסוכות שכתב החסיד בעל **היסוד ושורש העבודה ז"ל** שבכל רגע ששהה חוץ לסוכה שלא לצורך מבטל מצות עשה. אמנם גם זה יש לדחות דמה שלא נהגו העולם כמש"כ חג הסוכות ושורש העבודה הוא כמש"כ **הגר"מ שטרנבוך** (שם) שהיה אחד שנהג שלא לצאת כלל מהסוכה, ורבינו **חזו"א** פסקק על זה דאי"ז כעין תדורו, שהר"ז כמו בית הסוהר, והביא ש"כ בס' נפש דוד **להאדר"ת** שכתב חז"ל: "מצות סוכה היתה חביבה עלי מאד, כל קור וכל רוח לא הרפוני ולא גרשוני מהסוכה וכו', עד כי בכל פעם עלה במחשבה לפני אולי ג"כ אינו ע"ד הדין דתשובו כעין תדורו חתיב, והלילה לדירת כל השנה שתהא י"כ בהכרח שלא לזוז ממנה כלל". ועפ"ז פסק **הגר"מ** שאין להימנע מלצאת לטייל, והביא דברי היראים (סי' תזז) שמקיימים שמחת החג בכל דבר שהיא שמחה וקורת רוח אצלו, ולכן כ' חז"ל: "א"כ כיון שנהנה מטיול, מקיים בזה מצות שמחת יו"ט, ולכן מותר לטייל בחג ולהיפטר מסוכה, שאין יכול לדחות הטיול לפני החג או לאחוריו, אלא זהו צורך לו לטייל בחג דוקא. כדי לקיים מצותו לשמוח ברגל, וכ"ש במה שמצוי שאשתו וכו' הקטנים משתוקקים לטייל עמם שזוכה גם לקיים מצותו לשמח אשתו וב"ב שזוכה מעיקר חובת שמחת יו"ט שישמח אשתו וב"ב כמו דאיתא בגמ' פסחים קט. וברמב"ם פ"ו דיו"ט, וכו' ואי נימא דעליו להימנע מלטייל, אינו מרגיש בסוכה כביתו, רק מרגיש שהוא סוכה כעין אסיר בבית הסוהר שאינו רשאי לצאת משם לטייל כרצונו, והנה נגד רצון התורה שרצה שיהיה הסוכה היא כעין דירתו דוקא, ולא שיהא בה כבבית הסוהר, וכמ"ש לעיל מרבינו חזו"א והגאון האדר"ת, וכו' מיהו אי"ז דרך הראוי שיבלה כל החוה"מ בטיולים ויבטל ממצות סוכה, רק כמו שאמרו ביו"ט חציו לה' וחציו לכם כך בחוה"מ ישתדל בכל יום לזכות למצות סוכה, ולכן יקפיד לאכול כל יום סעודת היום בסוכה, וקודם הסעודה או לאחריה יצא לטייל עם אשתו ובניו" עכ"ל ועי"ש שהביא את ראיית **הגרש"ז** לאסור לטייל מדברי **המג"א** ודחה אותו. אמנם **הגר"מ קארפ** (הל' חג בחג על חוה"מ עמ' יח סי"ג) כתב שטיולים במועד אינן מכלל מצות שמחת החג ובפרט כשיש בהם שחוק וקלות ראש, משום דאין מטרות החג רק בעסק עבודת השי"ת, או בשמחה המביאה לעבודת השי"ת, והוסיף, שאצ"ל טיולים מסוכנים בנחלים ובנקניקים עוברי דרך הבכא שרבים שחו ולא אליכם כל עוברי דרך, שאין מקומם לא בחול ובבין הזמנים ועכו"כ במועדים עי"ש.
- ↑ כמובא בס' הסוכה (פסקים והערות אות ל') בשמו. וכ"כ **הגר"מ פיינשטיין** (שו"ת אג"מ א"ח ח"ג סי' צג, אבהע"ז ח"ד סי' לב אות ח) שלצאת לטיול כשיודע שלא תהיה לו שום סוכה אסור, מפני שפטרה התורה מסוכה לא כשמצטער האדם ממנה, ולא כשיש סיבה שרק מונעת ממנו תענוג שהיה יכול לעשות ללא חיוב סוכה, ורק במקום שמטרה הליכתו לדרך אינה לפני תענוג אלא מחמת שיש לו צורך בזה, כגון לצורך סחורה פטור הוא מן הסוכה. ובלא כיון מבואר בגמ' (מנחות מא.) שמי שמתבטל מקיים מצות עשה נענש על כך בשעת חרון אף, ומי שמתבטל ממצות סוכה כשאין לו צורך אלא רק מחמת שרוצה להתענג, הריהו בכלל זה. והגר"ז **שוב** (שערי זבולון ח"ח סי' סג אות ח) הביא כמה ראיות לדברי **הגר"מ** עי"ש. וכ"פ **הגר" בנימין זילבר** (שו"ת אז נדברו ח"א סי' ל ד), **הגר" אפרים גרינבלאט** (שו"ת רבבות אפרים ח"א סי' תכא או תכח וח"ב סי' ר), והגר"מ **קארפ** (הל' חג בחג על סוכה פט"ו סכ"א).
- ↑ משמע מדברי רבינו שאם נשאר בסוכה יכול לברך 'לישב' על היין בלבד אע"פ שלא אוכל מזונות, והוא כמש"כ **בילוח אר"י** שגם בהבדלה בלבד צריך לברך לישב בסוכה, וכמו שפסקו **הגר"ח זוננפלד** (שו"ת שלמת חיים סי' שנז) ו**הגר"מ פיינשטיין** (שמועות משה סי' תרלט אות ז) שגם בהבדלה לבד צריך לברך לישב. ואף שמבואר במ"ב (סי' תרלט סק"ג) שמצד שתיתי היין עצמה אין מברכים ברכת 'לישב בסוכה', ביאר **הגרש"ז אויערבאך** (שש"כ פנ"ח הע' קג) שכיון שאין אדם שעושה ההבדלה בשוק נחשבת היא כמעשה קביעות ומחשיבה

לישב ללא פת

בסעודת צהרים אף שאוכל סעודה שלמה אין אוכלים פת או פת הבאה בכיסנין אין לברך לישב בסוכה²⁰.

לישב כשפסקו הגשמים

יצא מן הסוכה באמצע סעודתו או סגר הגג מחמת ירידת גשמים ופסקו הגשמים, אם היה גשם חזק יש לו לחזור ולברך לישב בסוכה, אולם אם היה רק מעט גשם אין לחזור ולברך²¹.

שהחיינו על בניית סוכה בחוה"מ

אדם שבונה סוכתו בחוה"מ לא יברך שהחיינו שהרי גם הוא בירך

בקדוש שהחיינו וזה הולך גם על בניית הסוכה וגם על הישיבה בסוכה ואין נפק"מ אם בנאה כבר אם לאו וכן משמע מסתימת השו"ע והפוסקים²².

המשך

רוממות ההלכה

פסקי הלכות סוכה

לאכול בסוכת חבירו בליל א' דסוכות

אפשר לכתחילה לאכול בליל א' של סוכות אצל מישהו אחר, באופן שיברך שהחיינו בסוכתו של חבירו ולא בסוכתו²³. [והוסף רבינו שנהג 50 שנה לאכול בסוכה שאינו שלו בליל א' דסוכות]. וכן צריך לכוין בברכת שהחיינו לפטור את הסוכה שלו²⁴.

אף את שתיית היין כדבר קבע שיש לברך עליו 'לישב בסוכה', ולכן אף הברכה אינה נחשבת הפסק בין ברכת ההבדלה לשתיית היין, [אכן הוסיף, שעדיף יותר להקדים את ברכת לישב לברכת בופה"ג שבתחילת ההבדלה, וכ"כ הג"ר אפרים גרינבלאט (שו"ת רבב"א ח"ג סי' תכד אות ד') בשם הגרי"ש אלישיב שיש להקדים ברכת לישב בסוכה להבדלה ולא לברך אותה לאחר קודם השתיה מפני שלמעשה אינה נחשבת צורך האכילה, אך כתב שהחזו"א נהג לברך לישב בגמר ההבדלה. והגר"ש וואזנר כתב (שו"ת שבה"ל ח"ו סי' מב אות ב') שהמנהג בכמה מקומות מדינות לברך לישב בסוכה לאחר הבדלה קודם השתיה, אך מנהגו אינו כן. אך בלוח אר"י כתב לברך לישב אחר ברכת ההבדלה לפני שתיית הכוס]. מאידך, הגר"ש וואזנר (שו"ת שבה"ל שם), והגר"א גרינבלאט (בנתיבות ההלכה חלק לו עמ' 802 ועי' גם ברבב"א ח"א סי' תכח וח"ח סי' רמד), וכן בשו"ת דברי שמואל (או"ח סי' קכט), שו"ת שרגא המאיר (ח"ה סי' נד), ושו"ת יחוו"ד (ח"א סי' סה וכן בחזו"ע עמ' קל) כתבו שאין לברך ברכת לישב בסוכה בהבדלה שבמוצאי יו"ט ובמוצאי שבת חוה"מ. וכ"כ הגרמ"מ קארפ (הל' חג בחג על סוכה פ"ג הע' 81 וסכ"ה) שהנהגת הגר"א שמברכין על הכניסה של מברכין לישב בסוכה לפני מברכין לישב בהבדלה משום שנקט לעיקר כהג"ר"א שמברכין על הכניסה והשהייה בסוכה, אך לדידן דנהגין לברך רק על האכילה המחויבת ועד האכילה הבאה הכל נפטר לא שייך ברכת לישב בסוכה בכוס הבדלה, ועי"ש מה שהאריך בזה. ובשו"ת אבני ישפה (ח"ה סי' צא ענף ו) הציע שכיון שיש ספק אם מברך לישב בסוכה על היין בהבדלה, וכן העצה שאחד יאכל מזונות או מל"מ ויצאו, וכן בס' בנתיבות ההלכה (חלק מא עמ' 083) כתב בשם בעל המושג הלכות הלכות (גאב"ז אונגוואר) שהבדלה אנו נוהגים לישב בסוכה לפני מברכין לישב בסוכה בליל א' דסוכות, וכן בס' המוציא ולא בהבדלה, וכן נהגו הסטייפלר (אורחות רבנו ח"ב עמ' רכח), הגר"מ פיינשטיין (שמועות משה שם), והגר"ש אויערבאך (שש"כ פנ"ח הע' קג) לאכול מיד בגמר הבדלה מיני מזונות ולברך 'לישב בסוכה' אחר ברכת האכילה על הפת או המזונות. ומה שפסק רבינו דוקא אנו נשארים בסוכה אחר ההבדלה, הוא שכ"כ המ"ב (סי' תרלט סק"ג) שכשנברכים לישב בסוכה על מזונות יש לכתחילה לשבת אח"כ זמן מה בסוכה. ועי' בס' שו"ת שו"ת שו"ת (פ"ב סי"ג) בשם הגר"ח קנייבסקי שאף אם היתה הפסקה גדולה מאז שיצא מסוכתו להתפלל בביהכ"ס ערבית עד שחזר לביתו, ג"כ מותר לו לברך. ועי' בפס"ת (סי' תרלט הע' 83) שאלו הנוהגים לברך לישב בסוכה לפני טעימת היין ואח"כ אוכלים מיני מזונות ג"כ יש להם על מי לסמוך.

20. אבל אם כי שאין לו לברך לישב בסוכה, מ"מ מחויב הוא לאכול בסוכה כמו שפסקו הגר"ש אלישיב (אשרי איש ח"ג פכ"ו ס"ח) והגר"מ שטרנבוך (תשו"נ ח"א סי' שצא) וכ"ה בשו"ת אבני ישפה (ח"ה סי' צא ענף ז) ובאר החמה (סי' תרלט ד"ה סק"ג) שבזמננו שהרבה אנשים רגילים לקבוע סעודת הצהרים בלא פת כלל, וקובעים סעודה על מינים אלו ככשר ודגים, י"ל שחייבים בסוכה, גם לפוטרים מסוכה באכילה פירות אפי' דרך קביעות ואסור לאכול מהם שיעור קביעות סעודה מחוץ לסוכה, אך אין לברך לישב בסוכה כמב' בשעת"צ (סי' תרלט סק"ט) וגם בכה"ח (סי' תרלט ס"ק מא) כתב שספק ברכות להקל ורק יברך בליבו, או ישמע מברכה מאחרים אם אפשר ויתכוין לצאת. ועי' בהל' חג ובחזו"א הוסיפו טעם מפני שישבתו בסוכה לפני הגשמים ולאחריהם מצוה אחת היא, והוא קבע מהבדלה לאכול בה את כל הסעודה. 21. מאידך, בס' ברכת הבית (סי' נב ס"ט סק"ה) פסק לגבי מי שיצא מן הסוכה מחמת הגשמים, וחזר לסוכתו כשפסקו הגשמים שצריך לחזור ולברך לישב בסוכה ככל ענין. אך לענין אם נשאר בסוכתו ורק סגר את הגג מחמת ירידת הגשמים וכשפסקו הגשמים פתח את הגג כתב ששעת הגשמים אינה הפסק מחמת שהאדם נשאר במקומו וציפה שיפסקו הגשמים, ועל כן אינו צריך לחזור ולברך. וכחילוק זה כתב הגר"ש טוב (שערי זבולון ח"ח סי' סה אות ג) ולמעשה תלה זאת במח' השלישי מהנהגות מלכות אינו חזר, ולפי האגור והחזו"א צריך לחזור ולברך עי"ש. וכ"פ בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' שכה) ובשו"ת פני מבין (חאו"ח סי' יא) ובשו"ת קרן לדוד (סי' קנג) ובשו"ת דעת סופר (סי' קט) ובשו"ת קנין תורה (ח"ב סי' ק) ובחזו"ע (עמ' קפז) שכשנשאר בסוכה ורק סגר ופתח את הגג שאינו צריך לחזור ולברך לישב בכל ענין, כיון שלא יצא מהסוכה והרי זה גילוי דעת שאין מתכוין להסיח דעתו מהישיבה בסוכה ויושב ומצפה על פסיקת הגשמים. ובמהר"ם שיק ובחזו"א הוסיפו טעם מפני שישבתו בסוכה לפני הגשמים ולאחריהם מצוה אחת היא, והוא קבע מהבדלה לאכול בה את כל הסעודה. מאידך, בשו"ת לבושי מרדכי (ח"ג סי' נב) כתב שגם בכה"ג צריך לשוב ולברך לישב בסוכה, מפני שבשעת הגשמים אין שם סוכה עליה, ונחשב שיצא ממנה משום שאין בידו לקיים את המצוה באותו הזמן, ונחשב הדבר כהפסק מהבדלה הראשונה שבידו. ומה שחילק רבינו שליט"א בין אם ירד גשם חזק לגשם מועט מציון חילוק זה בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' לא) שכתב בשעת הגשמים אינה נחשבת שעת פטור מהמצוה בעצם, שהרי כשנשאר באופן שאינם נכנסים לתוכה מחויב הוא לאכול בתוכה ולפיכך הפטור מן הסוכה בשעת הגשמים אינו נחשב הפסק, ורק כשירדו במשך זמן מרובה יתכן שנחשב הפסק, והמברך לא הפסיד.

22. וכ"פ הגר"צ פראנק (מקראי קודש סוכות ח"א סי' כה), הגר"ר בנימין זילבר (שו"ת אז נדברו ח"ג סי' לט), הגר"ר אפרים גרינבלאט (שו"ת רבב"א ח"ה סי' ה) תג אות א ועי' בח"ו סי' שלו אות א), והגר"ר בצלאל שטרן (שו"ת בצה"ח ח"ה סי' קעא), וכ"פ בשו"ת קנין תורה (ח"ד סי' עו), שו"ת שרגא המאיר (ח"ה עב), שו"ת אבני צדק (ח"א סי' סח), שו"ת בית אבי (ח"ד סי' צה), שו"ת מנחת דוד (ח"ד סי' ק אות ב), ושו"ת חקי חיים (ח"א סי' פ אות א). אמנם עי' בחזו"ע (עמ' קכה) שכ' שמי שלא בנה סוכה לפני החג, ובנה את סוכתו בחוה"מ, אע"פ שישב כבר בסוכה אחרת, יש לו לברך שהחיינו בישיבתו הראשונה בה.

23. אמנם הגר"צ פלמן כתב (שלמי תודה סי' ח' אות ב) שיש שהעירו דמי שעשה סוכה לעצמו ונתחייב לברך שהחיינו על העשיה, שלא יאכל ביו"ט ראשון אצל האחרים בסוכה שלהם, אלא יאכל ויקדש בביתו בסוכה שעשה לעצמו, שהרי ברכת הזמן שמברך בשעת הקידוש, צריכה לעלות לו גם על עשיית הסוכה שעשה, ולא רק על עצם היום ומצות האכילה בסוכה, וא"כ אם יאכל אצל אחרים לא תעלה הברכה על עשיית סוכתו, שהרי אין הסוכה לפניו. אמנם הביא בשם הגר"א י"ל שטיינמן לחלוק על סברא זו. ועי' בהע' הבאה שכן הסכימו כל הפוסקים שגם אם אוכל בסוכת חבירו מ"מ ברכת הזמן עולה לו גם על חובת הברכה שחייב לברך על עשיית סוכתו.

24. וכן מובא גם בשם הגר"מ אבירמאך (הליכו"ש סוכות פ"ט ד"ה אות יב) שגם אם בירך שהחיינו קידוש בסוכת אחרים, ודאי אינו חוזר ומברך שנית כשכא לסוכתו, דאע"ג דבשהחיינו שבקידוש נכללית גם ברכת שהחיינו על הסוכה, מ"מ עיקר ברכת שהחיינו אינה על עשיית הסוכה גרידא, כי אם על השמחה במצות סוכה בחג, אלא שהשמחה מתחילה כבר משעת העשיה ולכן היה ראוי לברך אז וכי' אבל ה"ה דמצי לברכה בסוכת חבירו כשמקיים בה מצות ישיבה בסוכה. וכע"ז ביאר הגר"ק (חוט שני סוכות פ"ב ס"ק יא) שאפשר לכתחילה לברך שהחיינו בסוכה שאינה שלו ואין צריך לחזור ולברך על הישיבה בסוכה שלו, כיון שהברכה אינה דוקא על עשיית הסוכה אלא על כלל המצוה ופרטיה, וא"כ יכול הוא לברך על הסוכה כשמקיים בה מצות ישיבה בסוכה. וכ"פ הגר"ש אלישיב (שערי הוראה קובץ ו' עמ' סב), הגר"ר אפרים גרינבלאט (שו"ת רבב"א ח"ז סי' קעד), הגר"ר יוסף ליברמן בשו"ת משנת יוסף (ח"ז סי' קיט), והגר"ר שמאי קהת הכהן גראס בשו"ת שבט קהתי (ח"ב סי' רט). מאידך, הגר"צ פראנק (מקראי קודש סוכות ח"א סי' כה) דן לומר שלכא' צריך לברך על סוכתו כששכב לביתו ויושב בסוכתו, ואף שהחיינו שבקידוש אינו פוסט את הישיבה שיושב אח"כ בסוכתו עי"ש.

לכל קוראי הגליון היקרים לאו"ט

מוצאי יום הכיפורים תש"פ

בס"ד זכינו לימי הטהרה והרחמים, והציבור הקדוש נרתם בכל כוחו בימים אלו לסייע להמשך הוצאתו לאור של הגליון, ולהיות שותף ביזיוי הרבים.

מחובתינו לעדכן את הקוראים היקרים, אשר היו שותפים לבקשות החוזרות והנשנות מעל גבי הגליון, כי בס"ד זכינו על ידי מאות הקוראים שנשא ליבם אותם להשתתף במעט בהוצאות הרבות, להגיע למחצית הסכום (ואולי קצת יותר), של החוב שישנו כעת לבית הדפוס.

כמו כן זכינו להתעוררות רבה של קוראים אשר פונים מיוזמתם להנציח או להקדיש מעל גבי העלון, אשר זה מה שמחזיק את הגליון מידי חודש בחודש.

על כן נודה שוב ושוב במאור מאור לכל הציבור הגדול והקדוש שהעביר כבר את השתתפותו, ואף יזכה אותו במילות עידוד וברכה חמות - הדבר נותן כח להמשיך ביתר שאת וביתר עוז.

אך מכיון שעדיין לא הגענו לסכום הנצרך, וחוב זה מעיק על הרצון להמשיך את קיומו של הגליון, שוטחים אנו בפני הציבור את בקשתנו - כאשר הינן עוברי ימי השמחה ליד עמודות "גידים פלוס" או "קהילות" ברחבי הארץ, אנא, הרם את תרומתך, וכך נעמוד יחדיו במבחן זה, ובכוחות משותפים נוכל בס"ד להמשיך להבטיח את קיומו של ה'רוממות'.

כמו כן ניתן להתקשר בכל עת לקו "רוממות" לנציג אישי, או לתרומה במערכת הממוחשבת, בטלפון מס' 0722-588477.

בברכה מרובה לכל העוזרים והמסייעים
שאו ברכה מאת ד', ותזכו לברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם
שנוהג לעלות לרגל ליראתו בבנין בית קדשיו ותפארתיו
ולישב בסוכת ערו של לוייתן
במהרה בימינו, אכ"י
בברכת החג - זמן שמחתנו

י"שר כחכם - העורך

לעילוי נשמת

הנאון רבי יעקב חיים ב"ר מאיר צ"ל
נלב"ע יו"ט ראשון דסוכות
ותחנו הנאון רבי אליהו צבי ב"ר מרדכי יהושע צ"ל
נלב"ע יו"ט ראשון דסוכות
הנוצח ע"י נכדו הנאון רבי יצחק פודריצניק שליט"א

לעילוי נשמת זקני

הרה"ח רבי אברהם מרדכי
ב"ר יצחק מאיר בריקמן ה"ד
וזוגתו מרת שרה ב"ר משה שמואל לובלסקי ה"ד
וילדיהם: זאב, משה שמואל, יעקב יוסף, ליבה, חיים יואל,
צבי טנון, ה"ד
אשר נעקח"ש י"א ו"ל אלול תש"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

מרת טוֹבִיָּא אִיטָא ב"ר אשר ע"ה
נלב"ע שבת חוה"מ סוכות כ' תשרי תשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

הורמה תרומה לגליון חג הסוכות

ע"י ידידיו הרה"ג

רבי גבריאל ישראל כהן שליט"א

לרגל הולדת בתו תחי' בשעתומו"צ

שיזכה לגולה לתורה לחופה ולמעשים טובים

לרוות ממנה ומכל יוצאי חלציו בס"ד

נחז ושמחה כל הימים הולכים בדרך אבות

וזקנים לתפארת המשפחות הנכבדות

ולהמשך כרם בית ישראל

לעילוי נשמת זקני

הרה"צ רבי יוסף שמואל שמעלקא
ב"ר יהודה לייב עהרליך-הולנדר
אב"ד ריגליץ וברדיוב
וזוגתו מרת חיה רבקה ב"ר נפתלי צבי
לבית הלברשטאם ה"ד
וילדיהם: חנה, חיים, ישראל, מיכל, גיטל, שרה,
אטה, יהודה לייב, פסיה, ה"ד
אשר נעקח"ש יו"ט ראשון דסוכות תש"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

מרת מאטיל ב"ר ישראל מנחם ע"ה מילר
הנוצח ע"י נכדו הרה"ג רבי אלימלך פובידיל שליט"א